

Schaktningsövervakning i Aspesta

L1985:8223 (lägenhetsbebyggelse)
Aspesta 3:10 och S:1
Eskilstuna kommun
Södermanland
Erica Strengbom

ARKEOLOGGRUPPEN I ÖREBRO AB
Radiatorvägen 11, 702 27 Örebro
Telefon 019-609 04 10
www.arkeologgruppen.se
arkeologgruppen@arkeologgruppen.se

*Översiktskarta över Sverige med
Södermanlands län markerat i rött.*

© 2025 Arkeologgruppen AB
Arkeologgruppen rapport 2025:25
Lst dnr 431-4503-2023

Författare	Erica Strengbom
Kvalitetsgranskning	Sabina Larsson
Grafisk form	Sabina Larsson
Omslagsfoto	Källare söder om backstugan. Foto från söder.
Foto	Arkeologgruppen AB om inte annat anges i figurtexten.

Upphovsrätt, om inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY.
Villkor finns tillgängliga på <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.sv>

Fastighetskartan: © Lantmäteriet Dnr: R50223371_200001

Terrängkartan, samt GSD-Översiktskartan: Lantmäteriet (CC0)

ARKEOLOGGRUPPEN AB RAPPORT 2025:25

ARKEOLOGISK UNDERSÖKNING
I FORM AV SCHAKTNINGSÖVERVAKNING

Schaktningsövervakning i Aspesta

L1985:8223 (lägenhetsbebyggelse)

Aspesta 3:10 och S:1

Eskilstuna kommun

Södermanland

Erica Strengbom

Lst dnr 431-4503-2023

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Sammanfattning	5
Inledning	5
Bakgrund och kulturmiljö	5
Syfte och målgrupper	9
Metod och genomförande	9
Resultat	11
Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen	12
Referenser	13
Tekniska och administrativa uppgifter	14
Bilagor	15
<i>Bilaga 1. Schakttabell</i>	<i>15</i>

SAMMANFATTNING

Hösten 2024 utförde Arkeologgruppen en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning intill fornlämning L1985:8223, som utgörs av grunderna efter en backstuga och en kallmurad källare. I historiskt kartmaterial är backstugan benämnd Sandstugan. Ett cirka 50 meter långt schakt övervakades sydväst och söder om fornlämningen. Inget av arkeologiskt intresse påträffades vid schaktningsövervakningen.

INLEDNING

Hösten 2024 utförde Arkeologgruppen en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning intill fornlämning L1985:8223 som utgörs av en lägenhetsbebyggelse, inom fastigheterna Aspesta 3:10 och Aspesta S:1 i Eskilstuna kommun. En cirka 50 meter lång sträcka av schaktningsarbetet övervakades av arkeolog.

Beslutet i ärendet fattades den 27 september 2023 av Länsstyrelsen i Södermanlands län. Senare kom sträckan för undersökningsområdet att ändras och ett tilläggsbeslut fattades den 11 juni 2024. Kostnadsansvar för arbetet bars av Sevab Nät AB.

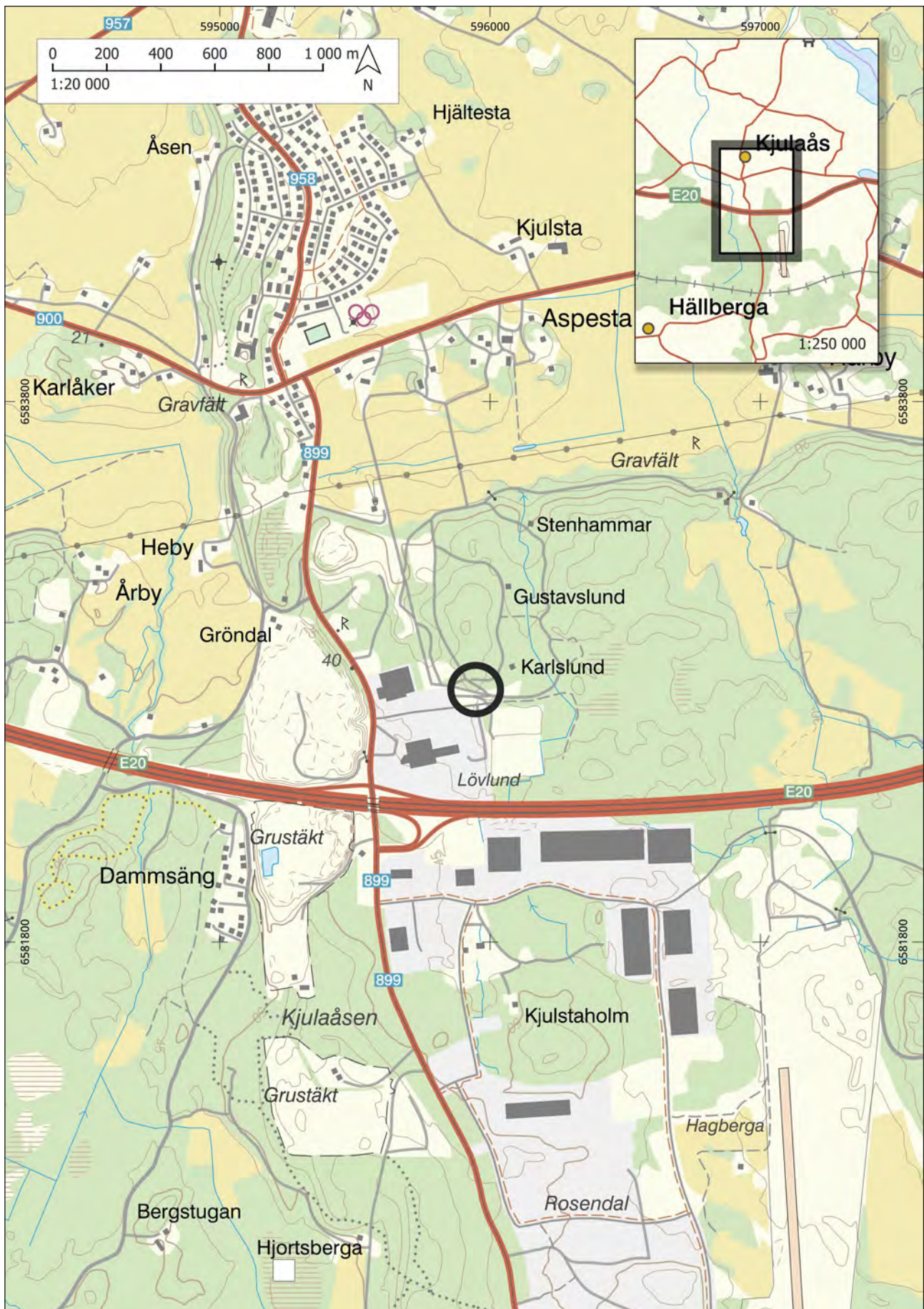
BAKGRUND OCH KULTURMILJÖ

Topografin domineras av Kjulaåsen som är en rullstensås som sträcker sig genom socknen i nord-sydlig riktning. Kjulaåsen har under en lång tid varit en viktig kommunikationsled, vilket den stora mängden registrerade färdvägar, färdvägssystem och flera runstenar vittnar om.

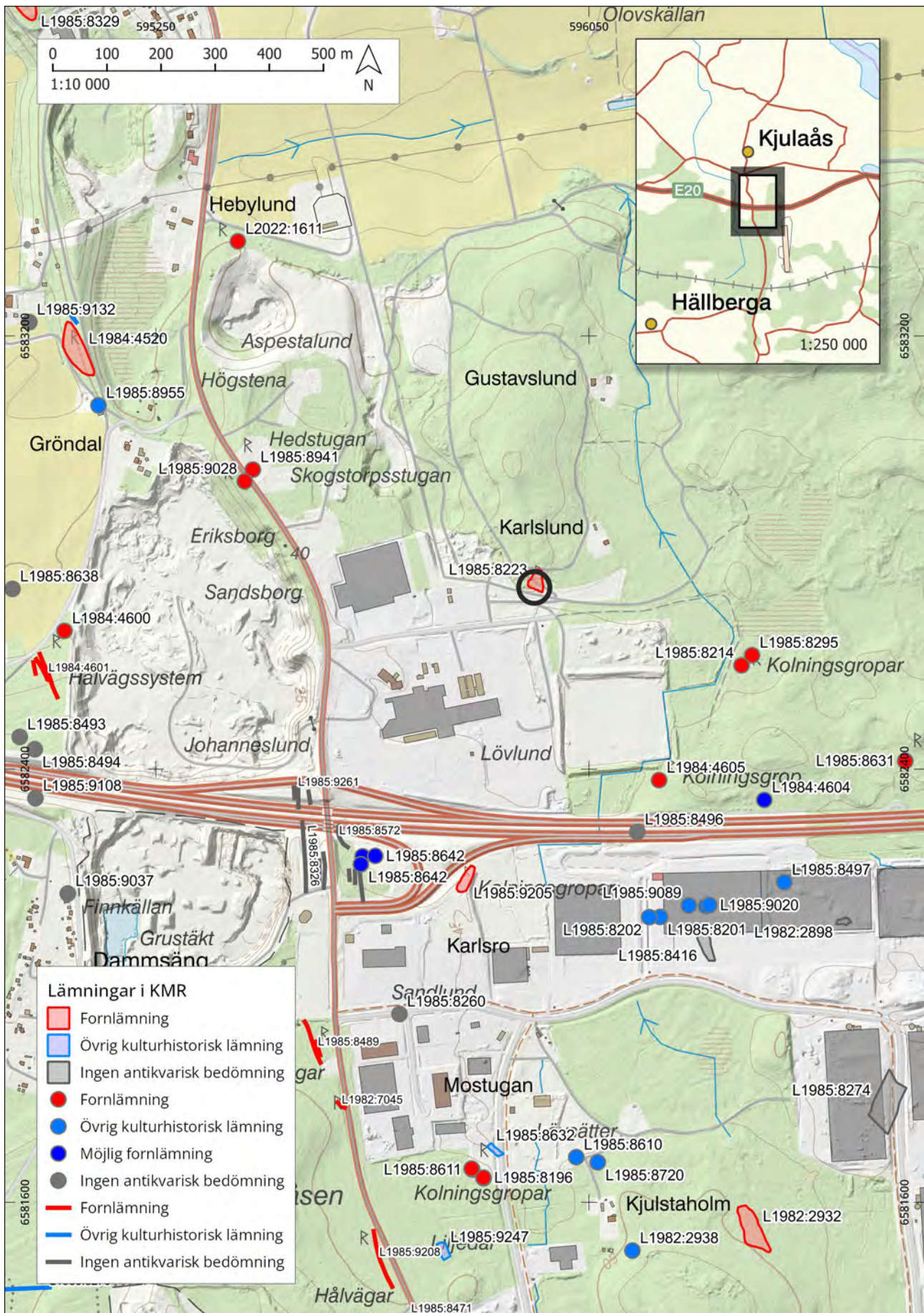
Flera större utredningar, förundersökningar och undersökningar har utförts i närområdet i samband med vägbyggen, Svealandsbanan, flygplatsen och en stor logistikpark. Många av lämningarna längs med åsen påträffades och registrerades i samband med dessa utredningar.

Under den äldsta stenåldern del låg hela undersökningsområdet under vatten men under senmesolitisk tid drog havet drog sig tillbaka och sig stora delar av Kjulaåsen höjde sig över vattenytan som en långsträckt nord-sydlig ö i ett skärgårdslandskap. Allteftersom landet höjde sig skapades större sammanhängande landområden. Från området finns lösfynd av bergartsyxor från mesolitikum, neolitikum och äldre bronsålder.

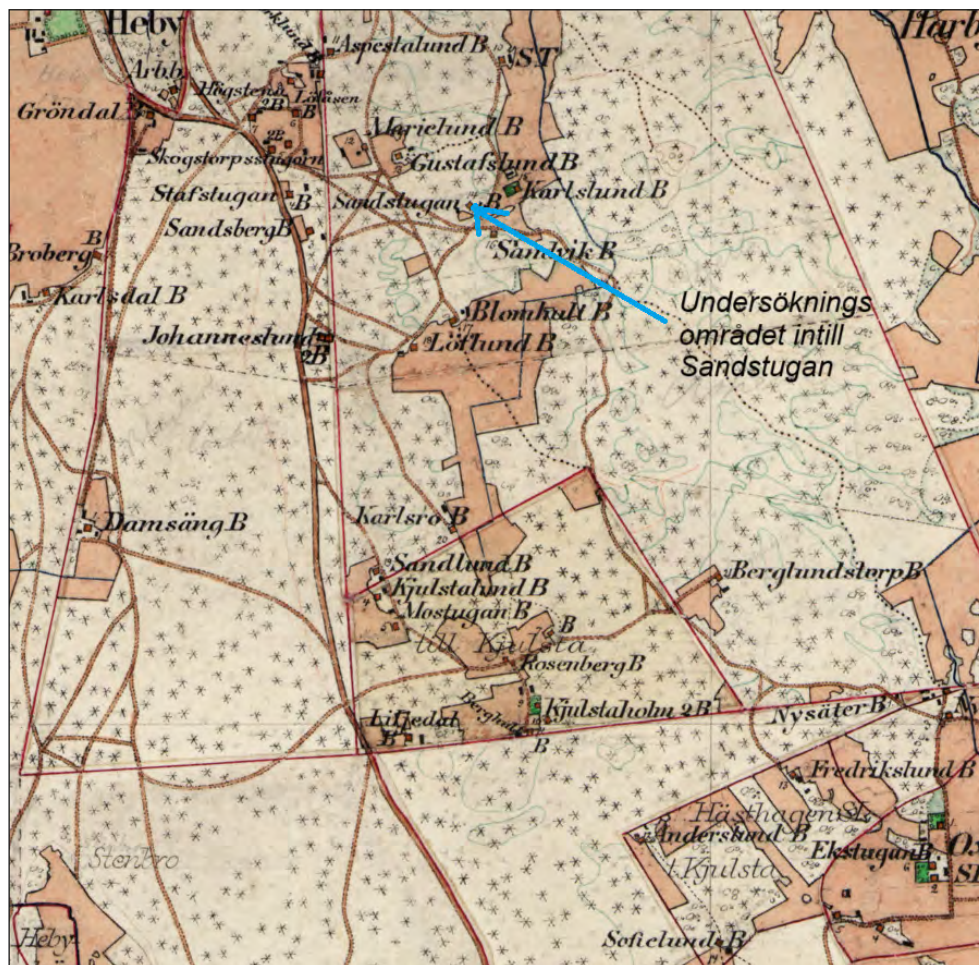
Figur 1, föregående sida. Översiktskarta med undersökningsområdet markerat med svart cirkel. Skala 1:50 000 med infälld karta i skala 1:100 000.

Figur 2. Omgivningen kring undersökningsområdet. Skala 1:20 000.

Figur 3. Fornlämningsbilden kring undersökningsområdet. Skala 1:10 000.

Figur 4. Utsnitt ur Häradsekonomen från åren 1897–1901 där Sandstugan finns utritad. Notera de stora antalet backstugor i närheten. Ej i skala.

Den vanligaste fornlämningstypen i närområdet är kolningsanläggningar, följt av färdvägssystem och färdvägar och in närområdet finns också förhållandevis många registrerade lägenhetsbebyggelser som ligger koncentrerade kring åsen. Längs åsen finns också flera registrerade stenåldersboplatser. Längre söder, öster och västerut finns också ensamliggandestensättningar och gravfält.

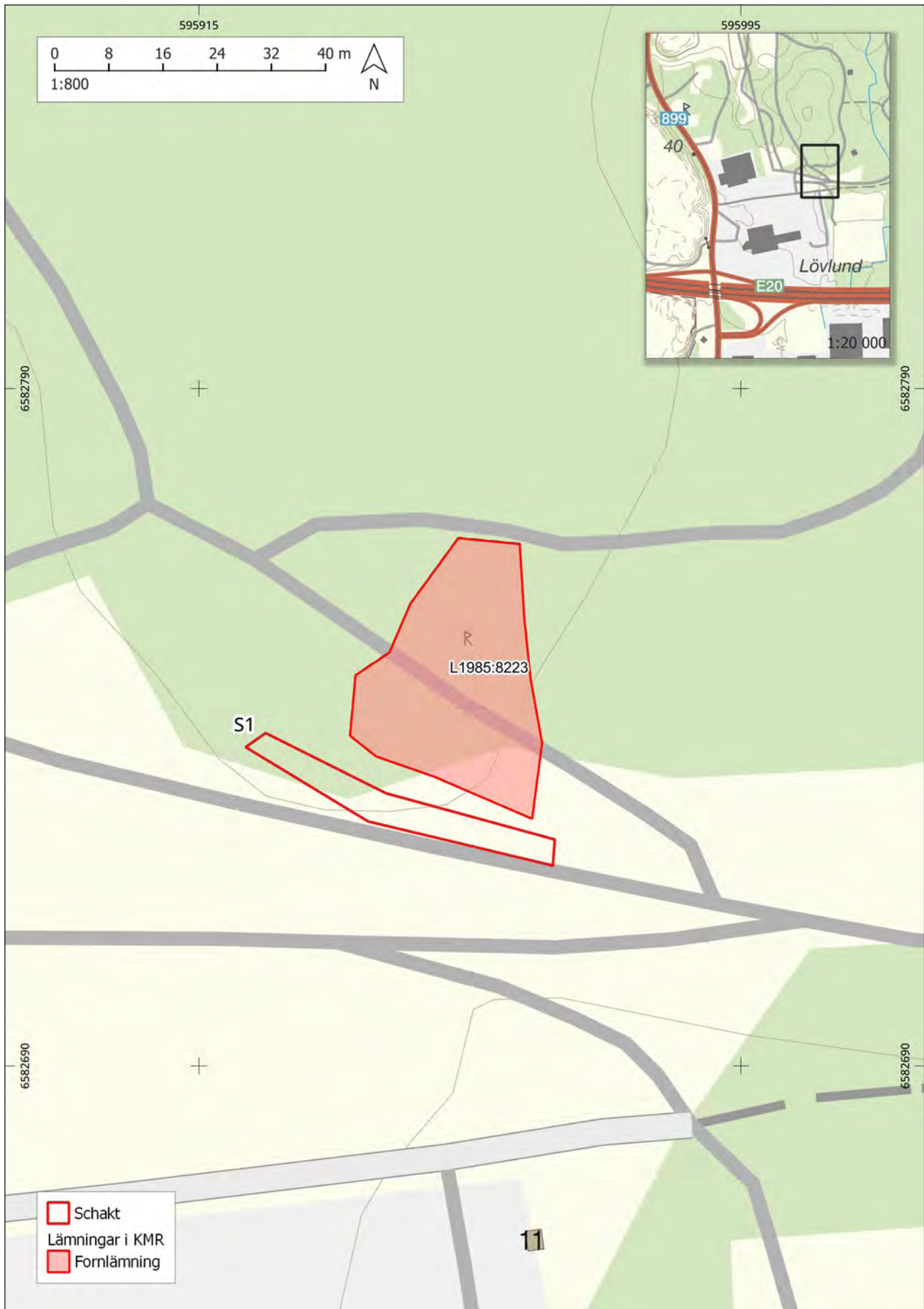
Den för uppdraget aktuella fornlämningen utgörs av en lägenhetsbebyggelse av typen backstuga (L1985:8223). Lämningen utgörs huvudsakligen av en husgrund med syllstensrad runt om och spismursröse i ytterkanten, samt en jordkällare med kallmurade väggar. Backstugan finns upptagen i husförhålls-
längder från åren 1804–1811. Backstugan finns markerad på en laga skifteskarta från 1862 benämnd Sandstugan. Även på Häradsekonomen från 1800-talets slut finns Sandstugan markerad, se figur 4.

SYFTE OCH MÅLGRUPPER

Syftet med den arkeologiska undersökningen var att beskriva, dokumentera och undersöka fornlämningens utbredning inom schaktet. Om mindre omfattande och mindre komplexa anläggningar påträffades skulle de undersökas. Om mer omfattande anläggningar påträffades skulle arbetet pausas och Länsstyrelsen kontaktas för samråd.

METOD OCH GENOMFÖRANDE

Uppdraget genomfördes i samband med ordinarie schaktningsarbete. När arkeolog var på plats grävdes schaktet med en bredd på 1,5 meter, skiktvis ner till steril undergrund. När schaktet hade mätts in, dokumenterats skriftligt och fotograferats, fortsatte schaktning utan medverkande arkeolog ner till 1,2 meter, det djup som kablarna skulle ligga på. Schaktet dokumenterades skriftligt, fotograferades och mättes in med handhållen GPS i koordinatsystemet SWE-REF99 TM. Redigering av inmätningarna och kartproduktion gjordes i QGIS.

Figur 5. Schaktplan. Skala 1:500.

RESULTAT

Schaktet grävdes sydväst och söder om husgrunden, längs med ett impediment i vilken en kallmurad källare var grävd in i. Under ett tunt lager av förna framkom steril ljusbrun sand. Impedimentet har använts som sandtäkt och flera stora täktgropar fanns i området. Schaktet grävdes igenom en av täktgroparna och mot botten framkom en presenning och modern plast. Söder om husgrunden och källaren finns en nyanlagd väg som används för travträning. Där grävdes schaktet i vägreken. Inget av arkeologiskt intresse påträffades vid schaktningsövervakningen.

Figur 6. Schaktet längs med vägen. Foto från väster.

UTVÄRDERING AV RESULTATEN I FÖRHÅLLANDE TILL UNDERSÖKNINGSPLANEN

Syftet med den arkeologiska undersökningen var att beskriva, dokumentera och undersöka fornlämningens utbredning inom schaktet. Om mindre omfattande och mindre komplexa anläggningar påträffades skulle de undersökas. Om mer omfattande anläggningar påträffades skulle arbetet pausas och Länsstyrelsen kontaktas för samråd. Arbetet kunde utföras utan några avsteg från undersökningsplanen. Arkeologgruppen anser sig ha fullgjort uppdraget.

REFERENSER

- Appelgren, K. & Strucke U. 2013. *Kjulaåsen Lämningar från stenålder och hålvägar, gropar samt en backstuga från historisk tid Södermanland, Eskilstuna kommun*. Riksantikvarieämbetet UV rapport 2013:100
- Bondesson, W. 2007. *Från säljägare till backstugusittare – Österrekarne häradsallmänning genom tiderna. Södermanland, Kjula socken*. Riksantikvarieämbetet UV rapport 2007:7
- Gustafsson Gillbrand, P. 2022. *Väster om Kjulaåsen. Fastigheterna Kjula-Blacksta 1:1, Kjula Blacksta 1:2 m fl, Eskilstuna, Kjula & Stenkvista socknar, Eskilstuna kommun, Södermanlands län*. Arkeologisk utredning, etapp 1. Sörmlands Arkeologi AB rapport 2022:06
- Gustafsson Gillbrand, P. 2022. *Hjortsberga. Fastigheterna Kaffjärdsskogen 1:2 & Kjula-Berga 7:9, Kjula socken, Eskilstuna kommun, Södermanlands län*. Arkeologisk utredning. Sörmlands Arkeologi AB rapport 2022:21

Historiskt kartmaterial

LANTMÄTERIMYNDIGHETERNAS ARKIV

Laga skifte, akt 04-KJU-136, år 1864

RIKETS ALLMÄNNA KARTVERKS ARKIV

Häradsekonomiska kartan, akt J112-74-18, 1897-1901

TEKNISKA OCH ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Län	Södermanland
Kommun	Eskilstuna
Landskap	Södermanland
Socken	Kjula
Fastighet	Aspesta 3:10 och Aspesta S:1
Lämningsnummer	L1985:8223
Lämningstyp	Lägenhetsbebyggelse
Datering	–
Typ av undersökning	Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning
Länsstyrelsens beslutsdatum	2023-09-27, tilläggsbeslut 2024-06-11
Länsstyrelsens diarienummer	431-4503-2023
Ärendenummer i Fornreg	202301228
Arkeologgruppens projektnummer	P23064
Projektleddning	Erica Strengbom
Personal	Erica Strengbom
Undersökningstid	2024-06-18, 2024-11-11
Undersökt yta	75 kvadratmeter
Inmätningsteknik	Handhållen GPS
Koordinatsystem	SWEREF 99TM
Läge och koordinater	Kartblad Ekorneberg, 10H6a80 X6582732 Y595920
Höjdsystem	RH 2000
Arkiv	Arkivmaterial förvaras hos Arkeologgruppen tills vidare.
Digitalt arkiv	Det digitala materialet förvaras hos Arkeologgruppen tills vidare.
Fynd	Inga fynd påträffades.

BILAGOR

Bilaga 1. Schakttabell

S-nr	Längd	Bredd	Djup	Beskrivning
1	50 m	1,5 m	1,2 m	Förna 0,1 m Undergrund ljusbrun sand med enstaka större stenar.

Arkeologgruppen AB

RAPPORT 2025:25

